

Fl'òc de papièrs

Setembre de 2009 - n°1

Editorial

Adieu-siatz brave mond !

Las Semenairas son contentas de vos presentar lor primièr « Fl'òc de papièrs ». Nos a permés de nos rescontrar e de començar de trabalhar amassa. Cada flor es venguda de son país amb sa color, son perfum e son esséncia per se recampar e fargar aqueste flòc de papièrs...

Per lo nòstre plaser e esperam pel vòstre tanben : Natacha Béziac d'Agde, Laeticia Coron de Tolosa, Alexandra Freydier de Camarga, Anne Gadjro de La Guerche de Bretagne, Marion Gourié de Montpelhièr, Cristèl Redon d'Agde, Sofia Vaissière de Narbona, Valiriá Védère de Campan, Malika Verlaguet d'Avairon.

Somari:

L'ombrière compost.....	P.2
Ideas de lectura.....	P.2
Pere Françàs: un artiste de nòstra region.....	P.3
L'ortiga.....	P.4
Agenda culturala.....	P.4

Jornal a gratis, d'escampar pas per carrièra
APRENE, MV n°116. General Marguerite,
34500 Besiers /0467287536/
aprene@aprene.orghttp://aprene.org/
Responsabla de publicacion : Mònica Allaya

Lo Lombricompòst

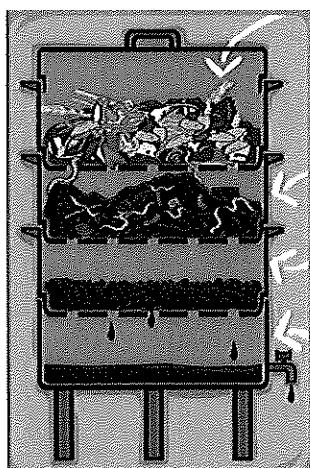
Avètz enveja d'adoptar de bèstias de companhiá utilas, pichòtas, que pudisson pas e que fan pas de bruch ?

Vos presentèm Eisenia Foetida qu'es roge raiat de gris o de jaune, tanben sonat "vèrm del fems"; e son amic Eisenia Andreï d'un polit roge viu, tanben conegut jol nom de "vèrm de California". Los podretz trobar dins una botiga de material de pesca e caldrà demandar de "vèrmes de terranha".

Manjan fòrça (dos còps lor pès!) mas vos fasètz pas de lagui, aquò còsta pas car puèi que se noirisson dels rebuts organics vegetals de vòstre ostal. Son pas trop complicats, an son que besonh d'umiditat, d'una calor mejana, d'escurina, d'una mangiscla variada e de tot vòstre amor.

Per aquò, lor caldrà fargar un ostalet polidonet de quatre estancis. Demandatz al vòstre peissonièr o boquièr de vos balhar de caissas (frigolitas) en polistirena amb un de lor tap. Lor cal traucar lo fons, levat per la d'en bas.

Vaquí çò que s'i debanarà :

www.coolraoul.fr

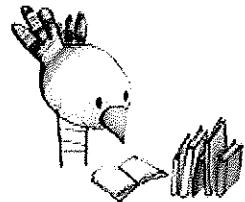
Per mai de detalhs e d'entresenhas, trobaretz tot çò que cal sus l'internet (picar "lombricompost", "vermicompost")

Fin finala auretz d'amics e bona consciéncia per la planeta Tèrra. Auretz demesit la quantitat de rebut organic escampat e cremat, e auretz fargat una bona terralha...La terra torna a la Terra.

E aquò se pòt far d'en pertot : a l'ostal, dins un apartament e a l'escòla !

Natacha e Malika

Ideas de lectura

Vos convidam a legir un libre: *Chagrin d'école* de Daniel Pennac. Donarà de vam als parents, als ensenhaires e a totes los que s'interessan a l'escòla e a l'avenir dels enfants e dels joves. L'autor capita de nos far tocar del det lo malcòr de l'escolan per nos far prene consciéncia de la necessitat de « salvar » los « ases ».

Nos balha pas una recepta mas una idèa del còr que devon aver los que vòlon capital aquela escomesa. Aquela idèa del còr e de l'amor qu'animan lo professor, es aquò que fa de *Chagrin d'école* un libre vivent, eficaç e plan interessant.

Anne e la còla

En aqueste periòde de dintrada, vos prepausam la lectura d'un autre libre. Sortiguèt en 2007 en cò de POL e es titolat *Les adolescents troglodytes*.

L'autor, Emmanuelle Pagano nos convida a montar a bord d'una naveta escolara lo primièr jorn d'escòla. La menaira de la naveta e sos enfants nos prenon per un long viatge fòl al còr de la natura d'Ardecha, de Léger Naut e del Vercors.

Doblidaretz pas lèu l'atmosfèra estranya d'aquestes luòcs que faràn ressonar en vosautres las questions ligadas a l'esséncia de la vida.

Vaquí quelques extrachas:

«J'ai retrouvé le goût d'eux juste ce matin, comme chaque année, en me levant très tôt à l'avance pour aller chercher la navette au garage, et me préparer tranquillement dans ma chambre, avant d'aller les prendre, un par un ou presque, au tout début de leur premier jour d'école.»...

... «Le premier sur ma route, celui qui se lève le plus tôt, est l'aîné d'une famille très écartée, et soumise, indifférente, aux commérages. La mère, on la dit sorcière par ici, parce qu'au lieu de la réserver au purin comme les vieux, elle met l'ortie partout, dans la soupe, les tisanes, les décoctions, et aussi parce qu'elle a des livres dans toute la maison, même dans la cuisine. Son grand s'appelle Sylvain, la peau douce (grâce aux cataplasmes d'ortie contre l'acné), le regard brun, boisé. »

Bona lectura e bon camin!
Cristèl e Laeticia

Peire François : un artista de nòstra region

Benlèu coneissètz ja aquest artista del país de Lengadòc, conegut dins lo mond occitan subretot per son aficha de la primièra manifestacion de sostén a la lenga occitana en 2005 que se debanèt a Carcassona. Nais dins la polida vila de Seta en 1935. Es lo filh d'una maire immigrada italiana e d'un paire garatgista setòri. Passa son enfanca a jogar amb sos quatre fraires entre las carrières e los cais de la vila de Seta.

Aprèp un sejorn cortet a París coma illustrador dins de jornals e al cinema s'en torna a seta per amor per una joventa, Marisa Routier que vendrà sa femna e tanben per la lutz e la calor de sa vila natala.

Quora ostreïcultor, quora vendeire de cordurarèlas, es mai que mai un pintor « de dimenge », pinta per son plaser.

Mas, pauc a cha pauc d'aquesta passion ne fa son mestier e ven PIF (es coma aquò que signava sas pinturas).

Un rescontre amb Ives Roqueta lo fa dintrar dins lo mond occitan e participa a la realization de revistas, libres e discs.

Influenciada per de pintors coma Dufy, Picasso o Braque, son òbra se bastís e s'enriquis sens relambi. Sa pintura, plena de colors, de lutz e d'armonia fa passar de jòia, de vida. Es un bèl simbòl de la region Lengadòc.

Malurosament, Peire François nos quitèt lo 14 de febrièr de 2007, jorn de la fèsta dels amoroses.

Ongan, la vila de Besiers li torna omenatge amb una mòstra de sas òbras a l'Espaci Riquet. Aquela exposicion recòbra lo trabalh de l'artista dempuèi sas debutas en 1964 fins a 2007. Es un viatge dins lo temps qu'es prepausat amb mai de 120 òbras expausadas : telas, objèctes, paveses, esculturas, envelopas...

I trapam sa region, sa vila, sos viatges, la vida vidanta, l'Istòria... dins una pintura viva, mirgalhada que mescla a l'encòp los aplats de colors e lo grafisme.

Peire François somiava d'expausar a l'Espaci Riquet per lo lum e lo plan del luòc.

La mòstra es generosa, ludica, a l'imatge de son pintor.

Manquetz pas d'i anar!

Sofia, Alexandra

L'ortiga

(*urtica dioica* – familia deras urticacèas)

De totas eras porgas, que podem díser qu'era ortiga que n'ai er'arreina. Er'urtica dioica qu'ai lèda, que hissa e que creish un drin pertot.

Totun eras suas proprietats que son de puntejar : suenha, que's minja, òm ne se'm pòt servir entà hèr teishut, papèr, tinta, engrèish e insecticida tàth casau, mes tanben coma compausant hens cosmetics.

SUENHA's :

En infusion : entà de bon devèrzer, diüretica (que hè pishar), estanca era sudor, antianemica, galactogèn (favoriza eras pojadas de lèit entà balhar era popa), emoestatica (estanca eras emorragias).

MINJAR :

En sopa (que las cau amassar abans que s'es-hloreishquen) que cau :

- 2 trufas, 1 ceba., 2 punhadas d'ortigas joenas. Salar, deishar còser a tot doç, barrejar puish hornir cresta e crostets alhats.

Que's pòden tanben arremplaçar eths porrets d'ua quicha peras ortigas, hèr farçons, purèia trufas-ortigas etc.

TEISHUTS O PAPÈR :

Eths egipcians que se'n servivan coma teishut entà troçar eras momias e òm hasó tanben bilhets de banca dab era sua cosia : La Ramia.

TINTA :

Qu'ai gràcias aras arradics que podem tintar de verd clar tot çò qui volham.

ENGREISH :

Que v'avem d'informar que s'i parlè en 2006 d'interdísers de publicar arrecèptas entà hèr "lichèr d'ortigas" (dab penièresas deras beras!!!), mes aquera lei n'arribè pas ath cap deths desirs ultra-liberaus : Incarnacion dera resisténcia, ne's dèisha pas hèr!!

Doncas, nosauts que'vs balham er'arrecèpta de hèr viran :

Que cau amassar ua punhada d'ortigas hrescas (deras joenas). Hicar-las hens ua botelha d'aiga vueita qui plearam d'aiga (que cau comptar 150g d'ortigas per litre d'aiga).

Bossoar era botelha e segotir-la cada 2 o 3 dias. Eth borir que dura 2 a 3 setmanas en fucion dera temperatura ambient : 2 setmanas a 20°C, 3 setmanas a 5°C. Passar era maceracion. Eth vòste "lichèr d'ortigas" qu'ai bon d'emplegar.

Que'u calerà diluir 5 a 10 còps seguent er'utilizacion qu'òm ne harà.

Quauquas huelhas esmicalhadas en trauc ath moment on plantam eths pès de tomatas que las protegiràn deras malautias.

Qui gausarà un còp de mes díser qu'ai ua porga !?

[Http://cabanedetellus.free.fr/imago/famille_urticac%c3%a9es.jpg](http://cabanedetellus.free.fr/imago/famille_urticac%c3%a9es.jpg)

Malika, Valiriá e Marion

- x Remesa dels diplòmas de l'escapolarie lo 16 de setembre al Cirdòc a Bestiers.
- x La tresena granda Manifestacion Occitana a Carcassona lo 24 d'octòbre de 2009 !!
- x Del 3 al 12 d'octobre, «Venetz caminar a l'entorn de Ventor»: caminada, conferéncias e seradas festivas a l'entorn del Ventor e de la cultura provençala... amb *Caminar per l'òc* per sosténer la demanda d'inscripcions de la lenga occitana al patrimoni mondial de l'umanitat (UNESCO).
- x Los 19 e 20 de setembre, a Milhau, se debanarà la fèsta de sosten e d'inauguracion oficiala de Ràdio Larzac a la capèla del CREA. Son previstes de concerts, de projeccions, de lectures, de teatre e de corts metratges.

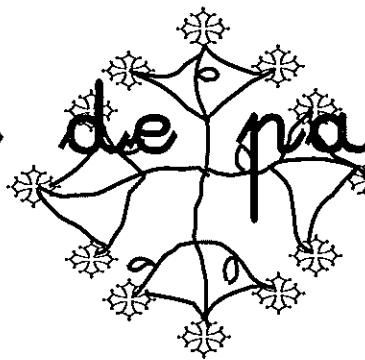
Musica:

- x Del 21 de setembre al 25 d'octòbre, 10ena edición del festenal *Occitània* a Tolosa e a l'entorn: balètis e dansa, cinema, conferéncias, mòstras, manifestacions, mercats, musica, passa-carrièra, pintura, repaires...
- x Lo 12 de setembre, lo grop *La mal coiffée* sortirà un novèl CD *A l'agacha*, album de 11 cançons sortidas del repertòri tradicional occitan.

Lo 19 de setembre, Faydit'fèria vos prepausa una nuèch de dansa (de 6 horas del ser a 8 horas del matin) amb d'animacions, a costat del lac de Salago.

Valiriá e Marion

Fl'òc de papièrs

Octobre de 2009 n°2

Editorial:

Arriba la davalada.

La natura comença de virar e nosaltras fasèm nòstres primièrs passes sul camin de l'escola. Caduna s'escampa dins lo revolum de Calandreta.

Lo vent de la davalada nos a tanben portada la nòstra mairina: Josiana Ubaud. Es ela que nos accompanharà l'annada tota e d'en primièr nos menarà dins la garriga. Vos contarem las colors, las odors e los tastes d'aquela passejada dins lo « Fl'òc de Papièrs » de novembre.

Totun per aqueste jornal, traparetz l'agenda culturala, lo dorsièr ecologic del mes, un conselh de lectura, e la rubrica botanica que vos contará las vertuts d'una planta .

Vos desiram d'aprofechar plan aquesta frucha de davalada.

Las semenairas

Las vendémias

Lo primièr estagi dins las escòlas nos menèt a la vinha !

Aquela experiéncia foguèt un plaser per totes, del mai pichòt al mai grand, pels regents, las estagàrias e los parents accompanhators.

A l'ora d'ara ont las socas son arrancadas e las vendémias son mecanizadas, es un astre pels enfants de viure aquela practica tant representativa de la nòstra region.

Remembratz-vos i a son que un vintenat d'annadas, totes los escolans avián la possibilitat de trabalhar per ganhar lors primièrs sòus; mentre que uèi l'escolaritat seguís pas pus lo periòde de maturitat del rasim.

Aital, grandmercé a las escòlas de Carcassona, Besièrs e Mesa qu'an lo desir de faire viure als enfants aquel moment de plaser partejat.

Vos daissam en cançon de nou....

Al barricòt del nòvi
i a 9 pichièrs de vin (2 còps)

Que bevem que bevem
al barricòt del nòvi
Que bevem que bevem
al barricòt del vin.

Natacha, Cristèl e Sofia

Jornal a gratis, d'escampar pas per carrièra
APRENE, MV n°116. General Margueritte,
34500 Besièrs / 04 67 28 75 36/
aprene@aprene.org/
<http://aprene.org/>
Responsable de publication : Mònì Allaya

Recèpta per far de papièr:

Per tornar utilitzar lo papièr qu'anatz escampar coma: envelopas, papièr d'embalatge, papièr per escriure, sòbras de papièr present...

Nòta: Destriar lo papièr per color perque sortirà d'aqueste ton.

1- Cò que fa mestier:

- un bòl larg
- papièr utilizat (aperaquí cinc fuèlhs)
- aiga
- un robòt de cosina
- dos quadres de fusta
- un crivèl (nailon marcha melhor)
- un toalhon
- un fèrre d'estirar
- facultatiu: flors, fuèlhas finas, pelanhas de patanas, de pastenagas...

2- Far trempar.

Per començar, esquinçar lo papièr en carrats pichòts e los metre dins un bòl amb d'aiga calda, daissar trempar pendent mièja ora.

3- Far un mòtle.

Mentre que lo papièr es a trempar, far lo mòtle.

Estacar lo crivèl al quadre en utilitzar crancs.

Daissar l'altre quadre de costat.

4- Ne far de pasta.

Metre lo papièr trempat dins lo bòl del robòt de cosina a mièjas emplenat d'aiga. Mesclar a velocitat mejana fins que siá lis.

A aqueste punt, se pòt tanben apondre pichòtas quantitats de legums, de plantas a la pasta. Mesclar fins que la mixtura siá unifòrma (ne cal utilizar sonque una pichòta quantitat, senon farà de pasta líquida).

Per apondre de color al papièr, apondre de tintura per teissut non toxica o de colorant alimentari natural.

5- Remenar dins la conca.

Versar d'aiga tebesa dins la conca fins que siá a mièg plena. Puèi, versar la pasta dins la conca fins que la mixtura sembla una sopa espessa. D'ont mai espessa serà la sopa, d'ont mai serà espés lo papièr. Metre lo quadre dedins e lo bolegar per distribuir la pasta egalament fins que aquò faga un fuèlh de papièr.

6- Escolar, metre dins un mòtle.

Tirar de la conca la pasta de papièr e lo quadre.

7- Daissar assecar.

Metre los quadres orizontalament, los daissar escorrer o los virar sus un toalhon per assecar.

8- L'estirar.

Botar un autre toalhon per dessús. Assecar lo papièr en estirar fèrmament. Levar lo toalhon o lo daissar assecar naturalament.

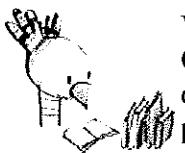
9- Las sòbras.

Quand aquò es fach, se pòt escampar la pasta crivelada o servar la pasta escolada que demòra dins lo congelador dins un sac de plastic, per la tornar utilitzar mai tard.

Nòta: Escampar pas la pasta dins l'aguièr o dins los comuns perque la pasta pòt blocar lo tudèl.

Aquò pòt far de cobèrtas de libres subrebèlas!!!

Cristèl Redon e Laeticia Coron.

Vos convidam de vos passejar dins Occitània amb Emmanuelle Pagano, l'autor qu'avèm descobèrta dins lo jornal precedent. Aqueste còp, vos prepausam d'ensajar de trapar de quin costat se situa l'istòria d'un libre titolat *Le tiroir à cheveux* en ne legir quelques extrachas significatius. Es un roman publicat en 2005 en cò de POL, escrich en francés. Avèm decidit de revirar en occitan aqueles extrachas que descrivon precisament l'environa lengadociana. Pasmens, avèm daissat volontàriament en francés los passatges ont apareisson d'unes mots o expressions de francitan. Esperam que presaretz aquesta lectura e que seretz nombroses a prepausar de pistas de responsas. Lèstes? Seguissètz la guida!

« Sèm en plen quartièr caraco, totas las fenèstras son alandadas. Los ostals son acampats (...) Es un quartièr complicat. Las carrières son trop estrechas per venir en veitura....Entre cada grop d'ostals, i a d'escalièrs que permeton de cambiar de carrièra, de prendre de corchias, o simplement de passar a l'ombra (...) Davalan en seguissent la circulada d'aquí als barris »

« Al bòrd del primièr barri, m'arresti sovent quand soi sola per agachar primièr luènh, las vinhas a l'entorn del piòg, e los pins... Tornarai montar lo costalon fins a la plaça. Davalarai l'escalièr d'esquèrra, l'arrapador del mitan es doble e caud (servís de resquilhador brusent als dròlles).

Lo riu en bas del vilatge marca los limits del centre istoric, puèi desapareis dins las vinhas e los lotejaments. Sembla rodejar tot lo quartièr, e ça que la es quitament pas un riu, quitament pas un rèc. Es un rajolet d'aiga esitant, un cordilh, una lana desbrocada, guidat per un pichòt collector al mitan d'una larga robina betumada... Sabon qu'a la davalada, en ivèrn, aquela sorgoneta se venjarà, l'aiga vendrà fòla, sortirà del collector per emplenar la robina entièra, se quilhar fins a las carrières, als ostals, a las fenèstras dels planpès. Las traças dels aigats son notadas sus las parets del segond barri. En estiu lo riu s'asseca long de mai d'una desena de mètres, daissant vuèges los canals mai estreches que remplaçan la robina als passatges de las veituras (...) Davant lo riu, alentissi. E s'anàvem véser los òrts. N'i a un fum per aquí (...) E mai d'òrts sens ortalhas, amb de barraquetas tampadas per de moissalièras, una taula e quelques cadíeras, lo canton grasilhada, mas luènh de l'ostal, un petàs de terra en bas del vilatge, manièra de venir prene lo fresc lo ser d'estiu.

« A la prima, trapèrem per escasença un amagatal darrièr la cava cooperativa, tot prèp de la gendarmeria (entre las doas la rota e tot a l'entorn las vinhas e los lotejaments.) »

« Èri a la plaja, me soveni, en fin de tantossada al mes de junh, quand avèm encara tota l'arena totas las montilhas tota l'aiga per nosautres. »

« De còps, lo preni amb ieu per anar a la vila far de compras. Dins lo carri per la vila, lo de uèit oras trenta, rescontri mon anciana vesina (ara va al licèu)... Aprèp, lo carri pren las alèas e la perdi de vista. »

« Je prends le chemin du pioch. Titoan roumègue un peu.... Il répaille mais c'est pas grave... Il m'explique comment faire jeûner les cagaraueltas sur des feuilles de lauriers et de thym...»

Un còp èra...

Un jorn un filh demandèt a son paire:

« Papà ! De qu'es lo secret del bonur ?

Lo paire li respondèt pas. Prenguèt son filh per la man e lo menèt defòra. Anèt quèrre lor ase e totes tres prenguèron lo camin del vilatge. Lo paire èra montat sus l'esquina de l'ase e son filh caminava a son costat, a pè. Quand arribèron sus la plaça del vilatge, ausiguèron de mond dire:

- Veja diá aquel fenantàs! Daissa son pichon se crebar a marchar alara qu'èl se fa portar per una traça d'ase. Quina vergonha!
- As ausit? Demandèt lo paire a son filh. Tornem a l'ostal ara.

L'endeman, l'òme tornèt menar son filh sus la plaça del vilatge, mas aqueste còp faguèt montar lo pichon sus l'ase. E ausiguèron de mond dire:

- Veja diá , i a pas mai de joinessa. Pòt pas se bolegar un pauc lo pichon? Daissar marchar un vielh coma aquò. Quina vergonha!
- As ausit? Demandèt lo paire a son filh. Tornem a l'ostal ara.

L'endeman, l'òme tornèt menar son filh sus la plaça del vilatge, mas aqueste còp daissèron l'ase se passejar liurament. E ausiguèron de mond dire:

- Veja diá , son calugues! Que tenon pas aquela bèstia! Va anar rabalar dins los camps... Quina vergonha!
- As ausit? Demandèt lo paire a son filh. Tornem a l'ostal ara.

L'endeman, l'òme tornèt menar son filh sus la plaça del vilatge, mas aqueste còp montèron totes dos sus l'ase. E ausiguèron de mond dire:

- Veja diá , aquela paura bèstia. Va petar jol pes de totes dos. Quina vergonha!
- As ausit? demandèt lo paire a son filh. Tornem a l'ostal ara.

Aladonc, lo paire diguèt a son filh:

- L'altre jorn me demandavas qual èra lo secret del bonur. As ausit parlar lo mond? Qué que fagues, i aurà totjorn qualqu'un per te repotegar... Alara fas çò que te plai, e seràs urós! »

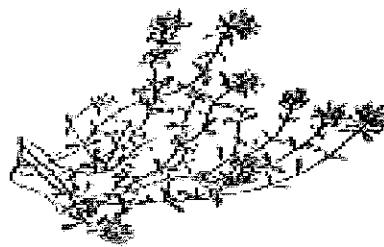
E cric e crac, es acabat,
e crac e cric lo messatge es ric!

Malika e Valiriá

Lo serpol

Nom latin : *Thymus serpyllum*
(*Thym sauvage, Pillolet, Serpoulet*)
Familha : Las Labiadas

Lo serpol es una planta renadiva, aromatica e bassa, que despassa pas la nautor de 10 cm. S'espadís sus cinquanta centimètres de largor coma un tapís. Sas cambas quilhadas, de fuèlhas fòrça pichòtas, s'acaban en pichòtas flors ròsas. Creis de junh a setembre. Per lo cultivar, vos conseilham de lo plantar dins una tèrra pas trop rica perque es dins los sòls magres e secs que s'espompís mièlhs e exala un odor de garriga. Per la cultura en pòt, cal utilizar una tèrra porosa.

Las proprietats del serpol

Conegut dempuèi l'Antiquitat, per sas proprietats medicinalas, es encara uèi fòrça utilizat per sas qualitats. Lo serpol es un tonic, un desinfectant, un expectorant.

Lo podèm utilizar de mai d'un biais :

En infusion, es un excellent calmant contra lo tossiment e la cacarucha (*coqueluche*). 15 g de serpol dins 100g d'aiga bolhenta. De prendre cada ora en cas de malautiá.

En decoccion, la planta es fòrça utila per facilitar la digestion.

Metre un pecic de serpol dins una tassa d'aiga bolhenta pendent una minuta. De beure aprèp lo repais.

Per un banh, lo serpol es a l'encòp tonic e relaxant.

Cal infusar una gròssa ponhada de serpol dins 3 litres d'aiga. Filtrar e apondre a l'aiga del banh.

Dins la cosina, lo serpol a un perfum pròche de la frigola mas mens fòrt. Es fòrça utilizat amb las carns rojas, blancas, mas tanben amb los peisses, la trocha per exemple. Balha un bon gost a las moletas e a las sopas. Lo trapam sovent dins las preparacions a basa de tomata.

Anne e Alexandra

Agenda culturau

Deth 6 ath 19 d'octobre : mostra fotografica de Josiana Ubaud a Pòrt Leucata (Espaci Culturau Enric Montfreid) sus eth tèma « Doças mossas e liquèns raspós. ».

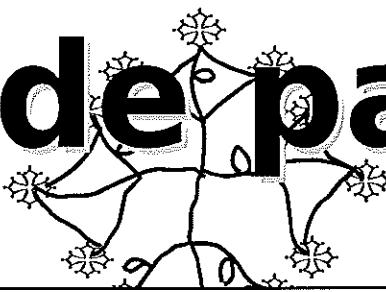
Sortida actuau en version arrestaurada aumentada, mesclada e masterizada tornar de l'album « Biarnés cap e tot » de Subèrt Albèrt (1987). Se'n voletz saber mes : <http://joanfrancesisner.com>

17/10/2009 :

- Sortida botanica « Las fruchas de la garriga » (14H) pensar de reservar ens locaus deth talhèr PARLAR de Montpelhièr.
- Concèrt de Mauresca Fracàs Dub a Mesa ath larèr municipau en sostié ara Calandreta de Mesa.
- Concèrt de Paco Ibañez, Claudi Martí e Gerard Pansanel a Seta en encastre deths internacionaus dera guitarra (creacion dedicada a Georges Brassens e a Charles Trenet, nascuts en Occitània). Tèxtes arrevirats en occitan e en castelhan.

FI'òc de papièrs

Novembre de 2009 n° 3

Editoriau :

Pèth de castanha!

Vergonhosas qui èm, que ns'èm mancada era mustra dera mairina nostra Josiana Ubaud, urosament qu'eras nostas Sofia e Cristèl e i anèn entà condar-la-nse en aqueste jornau.

Entà seguir que'vs perpausam un jornau ara mòda deras « seradas-condes », qu'ei a diser dab un menut d'arrecèptas : sopa de coja-castanha, moleta de ceps, pasta de pometas. Puish entà de bon devèrze que'vs condaram « los mots perduts » e qu'acabaram dab un resson deth concèrt deth grop « Lo Dalfin » qui ahuequè era fin de serada dera manifestacion de Carcassona e dera agenda culturau.

Bona lectura, bona serada, bona « jornalada »!

Las semenairas

Manifestacion de Carcassona 2009 e Lou Dalfin.

Un grand mercé a totes los que son venguts e qu'an participat a la tresena granda manifestacion per la lenga e la cultura occitana : Anem òc !

Amb mai de 20 000 personas presentas segond los organizators, la manifestacion foguèt una capitada. Lo mitan occitan saupèt encara un còp, torna dire pacificament, sa volontat entre autres, de desenvolopar l'ensenhamant en òc.

 L'ambient festiu foguèt agradiu e assegurat pendent la tantossada subretot per lo grop famós : Lou Dalfin. Per los que los coneisson pas encara, es un grop italian vengut de la comunautat de lenga occitan de la valada del Piemont. Es nascut en 1982, amb l'objectiu de tornar visitar la musica tradicionala occitana. Amb de ritmes rock, faches amb una sonsaina e guitarras electricas, l'objectiu es capitrat !

An fach viure encara un còp a Carcassona, l'esperit e la cultura occitana, qu'es plan un mescladís entre tradicion e modernitat.

Pel moment i a pas de concèrt de previst, mas vaquí l'adreça del sit « MY SPACE » per se téner informat : www.myspace.com/loudalfin.

Mercé a eles, a vosautres e al còp que ven !!

Laeticia

Jornal a gratis, d'escampar pas per carrièra
APRENE, MV n°116. General Margueritte,
34500 Besièrs /0467287536/

aprene@aprene.org/http://aprene.org/
Responsable de publication : Mònì Allaya

La pasta de pometas

La pometà es la frucha de l'azerolièr, arbre de la familia de l'albespin, familia de las rosacèas.

Son d'arbres que se trapan dins totas las nòstras garrigas puèi que fogueron d'arbres « bòrnas », es a dire que servissián per marcar los limits de las propietats.

Sa frucha, la pometà, espas plan coneguda. Pasmens permet de far de pastas e confiments excellents. Vos aconselham çà que la de vos munir de paciència per la culhida : la frucha es pas mai gròssa que de pichòtas cerières....çò mai rapid benlèu es de metre un un lençòl pel sòl ede far bolegar las brancas per i far tombar tota la frucha plan madura.

Mas ara, passam a çò mai important : la preparacion de la pasta. Lavatz las pometas e fretatz-las amassa per ne lavar lo demai de flors secadas.

Fasètz-las còire dins d'aiga mai o mens 15 minutass fins a çò que prengan una polida color jauna.

Puèi arriba lo periòde critic : cal esquicular las pometas fins a çò que demoren pas dins l'esquichaire sonque los clòsques. Vos fagatz pas de lagui, auretz doblidat lo mal de braç quand auretz tastat a la pasta deliciosa!

Vos cal en seguida far còira aquela popa en apondent per quilo, 800 g de sucre.

La vòstra pasta serà presta aprèp un vintenat de minutass mas calrà esperar que siá seca.....

Bon appetit !

Natachà e Malikà.

Sopa de cogorda e de castanhas

Preparacion : 20 mn

Coseson : 20 mn

Ingredients : (per 6 personas)

×800g de cogorda

×200g de lardons

×5 cebas

×Burre

× Castanhas entièras cuèchas al fuòc de lenha.

Preparacion : Dins una ola, rostir (las cebas copadass dins lo burre. Apondre la cogorda talhonada en dats gròsses.

Rostir lo tot un momenton.

Cobrir d'aiga e daissar còire pendent 20 mn jos pression.

Un còp qu'es cuèch, passar lo mescladís de sopa al molin.

Dins una padena far còire los lardons, e los apondre a la sopa.

Esbocinar las castanhas al fons de las escudèlas e vojar la sopa dessús.

Podètz apondre de la crema fresca.

Alexandra

Moleta als ceps

1) La mesa en caça

Vestir sa tenguda de caçaire de campairòls, es a dire la banasta al braç e lo cotèl dins la pòcha.

A las aubetas, vos cal vos enfonzar dins l'escurina del bòsc. Botatz-vos a la recèrca de la vòstra preda.

Dubrissètz plan l'uèlh. De costuma, s'amagan al pè d'un garric, jos las fuèlhas. En mai, al biais del camaleon, lo campairòl es un mestre dins l'art del mimetism.

2) La mesa a mòrt

Quand avètz localizat la preda, quin que siá son

atge, jove o vielh, sautatz-li dessús. Delicatament, desencombratz las fuèlhas, agantatz lo vòstre cotèl e trencatz-li lo pè unenc.

3) La mesa en tròces

Lo cep supòrta pas l'aiga. Par contre, li agrada d'èsser gratussat sul cap e sul pè. Un còp net, lo cal copar en tròces fins, que cal escampar dins una padena per los far susar.

Vojatz lo demai d'aiga se besonh. Arriba lo moment de versar la preparacion als uòus.

4) La mesa en boca

Quand la moleta es plan daurada, e las vòstras papilhas en bolh, podètz engolir la padenada tota e vos anar colcar per poder tornar a la caça, per las giròlas. La passada dels campairòls dura pas longtemps.

ETHS MOTS PERDUTS

Quan eth Gran Tantugo e n'avè pro dera misèria deth pòble sué, que se n'anava ua cèrta neit, en un cèrte bòsc, ath mei d'ua cèrta clarèra. Qu'alugava un huec d'ua cèrta mòda e que pregava eths Dius, d'ua cèrta faiçon, dab cèrtes mots e ... qu'èra escotat. Era misèria que se n'anava capvath d'autas contradas !

Puish que's morí eth Gran Tantugo.

E quan tornè era misèria, eths hilhs que volón anar pregar eths Dius. Mès no's brembavan pas de quau faiçon e calèva pregar.

Totun, que partín era neit qui calèva, qu'anèn en bòsc qui calèva, ena clarèra qui coneishèvan, que hin un huec coma at avèvan vist a hèr. Mès enlòc de pregar coma at hasèva eth Gran Tantugo, que demandèn tot simplament aths Dius d'abracar eras loas dolors. E qu'estón escotats. Era misèria que se n'anè en d'autas parts...

Generacions e generacions mes tard, quan tornèn eths auejadís sus eth pòble deths mainats deths mainats deths mainats deth Gran Tantugo, eth monde que's brembèn a trocets d'ua istòria perduda. Un quauquarren qui disèva qu'eth Gran Tantugo e eths sués hilhs qu'anavan ens dias de dolors, pregar eths Dius, un cèrte ser, en un cèrte bòsc, en ua cèrta clarèra, en tot hèr un huec d'ua cèrta faiçon e en tot díser cèrtes mots d'ua cèrta mòda.

Mès non sabèvan pas on èra eth bòsc, ni era clarèra, e hèr un huec... Quin hèr un huec ? E, çò qu'ei un huec ? Lavetz, eths mots... Perduts que s'èran enas tumadas deth temps...

Totun, que's sarrèn en un beròi aròu, cadun portant eth sué saber, que's disón eth conde e, dab fòrça, que parlèn aths Dius... E qu'estón escotats !

E se tornava era misèria uei... e saberén eths nostes mainats qu'existava un conde de Gran Tantugo, un conde de mots perduts, eth conde d'un pòble eishaurejat peth vent deth desoblig ?

(PESCALUA - CREACION DE TERÈSA LAVIT-Pambrun)

Valiriá

DOÇAS MOSSAS E LIQUÈNS RASPOSES

Sèm anadas veire la mòstra de Josiana Ubaud que nos a fòrça agradat.

A partir de fotos de mossas e liquèns, Josiana nos dona a veire de scènas fantasticas. Las mossas son de plantas de l'embrancament dels Briofites, los liquèns son de Tallofites, resultan de l'associacion d'una alga amb un bolet. Mas se pòdon entremesclar, colonizant totas doas las ròcas cauquieras coma siliçosas, los troncs, la tèrra coma lo betum, los tapant de colors estonantas e de formas estranhas.

Vaquí quelques exemples de çò que vegèt la Josiana :

Salada frisada (Clapiers, Erau)

Tafanari de rinoceront (Larzac, Lo Cailar)

Caulet-Bròca (Corsega)

Tarta d'irange meringada (Cabanas de Mauguio, Erau)

Barba de mon grand (Bastelica, Corsega)

Iguana (Corsega)

Grums de sal gròssa (Cevena, Val de Dòrbia)

Val vertadièrament lo còp d'agachar de prèp aquestes elements de vida pichotets.

Doblidem pas que la preséncia de liquèns es un bon signe de non-pollucion!

Cristèl e Sofia

Agenda cultural :

•L'annada tota, la companhiá TIO amb lo teatre la Rampa (Montpelhièr) vos prepausa d'espectacles pels adultes e pels enfants. Vaquí quelques datas:

•Dissabte 21 de novembre: Aristofanada a Labroquere (31) Sala de las Fèstas a 20h30
Dimenxe 22 : Aristofanada a Gagnac-sur-Garonne (31) Sala Espaci Garona a 17h30

•Dimècres 25 : Catharsis Sound Maquina a Generac (30) Halle als Espòrts a 20h30

Conferéncia-Animacion sul 800en anniversari de la Crosada albigeosa (de Claudi Alranc)
dissabte 21 de novembre a 15h : a St Chinian
dimenxe 22 de novembre a 15h : a Pàmias
dimenxe 12 de decembre a 17h : Centre Cultural del Vigan

Collòqui "La transmission naturau e familiau de la lenga occitana e de las lengas regionaus o minoritàrias en Euròpa" A l'IUFM de Tarba de 9h a 17h e dissabte 21/11 de 9h a 17h.

Omaggio alla montagna occitana del 29 de novembre al 5 de decembre.Cuneo (Italia).Mòstra: « Las valadas occitanas a pè », « Vivem un novèl país », « A l'entorn de Ventor », « Carcassona 2009 »

El 'òc de mairina

Decembre de 2009 n°4

Adieu-siatz brave mond,

Sembla que la tecnologia siá incompatibla amb la nòstra volontat de sortir aqueste jornal. Es ja lo second còp e los ordenadors nos daissan tombar mas avèm trapat lo vam de lo publicar.

Aquesta setmana, foguèt nòstra batejada. Per los qu'aguèron pas l'astre de venir, vaquí la cançón de la demanda de nòstra mairina, Josiana Ubaud:

*Tu que siás saberuda e viva,
Tu qu'as sus las ancas tos ponhs,
Tu que coneisses tant las flors
E que cosinas los plantons
Siás la Josiana.*

*'Ra sauvaira deths mots perduts
Deras arrecéptas desbrembadas
Ras peguessas son acabadas
Eras envejas desvelhadas
Mercés a tu!*

*O Josiana!
Te seguirem!*

*Sul camin d'una lenga desliurada
E per la nòstra batejada
Te declaran plan encantadas
Que te volèm!*

Congrés deth 20 e 21 de noveme 2009 a Tarba : « la transmission naturau e familiau de la lenga occitana e de las lengas regionaus o minoritàrias en Euròpa »

Aqueste congrès qu'estè organizat peth IEO e eth malum europèu NPLD. Que s'i parlè dera transmission familiau e naturau deras lencas ditas regionaus

Que s'i mesclèn testimoniatges viscuts, estudis istorics e situacions de politicas voluntarista. Qu'èran arrepresentats eths occitans tots, eths bretons, eth bascos mes tanben eras lencas balticas, eths finlandés, eths galés, eths suedés e eths galicians. Qu'ei ciò qui hasó qu'era transmission estè abandonada pera familhas ?

Que s'avisam dab eths testimoniatges e eths estudis qu'era transmission pòt sautar ua generacion.

Era transmission qu'estè en cèrtes endrets copada non solament per politicas voluntaristas d'erradicacion d'ua lenca, mes tanben per rasons socialas, economicas e tanben psicologicas. Aquera trencadura ena transmission n'estè pas sense consequéncias sus eths locutors : estudis son estats hèits sus patologias desenvolupadas après ua impausicion de lenca ath detriment d'ua auta, e eras arrepercussions sus eras generacions seguentas.

Eras arrealitats de cada lenca minoritària que son differentas. Que i a regions, coma per exemple en Finlàndia on las lencas minoritàrias son sostiencudas politicament. D'autas on n'an pas eth sostié politic mes on son apitadas aisinas differentas entà transmèter la loa lenca. Eths Galés, per exemple, mes tanben eths Bretons, eths galicians e eths Irlandés (dab eth Gaëlic) que basteishen aisinas escolaras e periescolaras. Entaus Bretons, per exemple, qu'ei abans la naishença deus mainats que la comunicacion e l'informacion e's hè sus las differentas possibilitats qu'an los pairs entà portar era lenca ath còr dera familha.

Las intervencions qu'estèn vertadièrament d'un riquèr gran, tant d'un punt de vista emocionau com d'ua presa de consciéncia, ath dia-D aniversari dera mesa ara signatura dera Convencion Internacionau deths drets deths mainats.

Valiriá

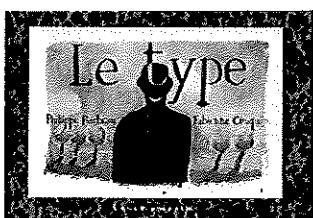
Idées de lecture

Al temps d'un rescontre a l'entorn del libre, dissabte 12 de decembre a Vias, nos arrestèrem davant los libres de Michel Piquemal. L'autor, originari de la region èra present per una sesilha de dedicacions. L'agotament ràpid de la seria *Les Philo-Fables* confirmèt lo succès dels libres joventud que tornan parlar de las valors.

Dins lo domeni de la ciutadanitat, un libre titolat *La grève atirèt nòstra atencion*. Aquí, la descobèrta de la vida d'una usina al temps d'una cauma longa per luchar per las retiradas, permet a l'enfant de desenvolopar son esperit critic, de se fargar un opinion e de comprene l'idèa d'engatjament.

Michel Piquemal nos confièt tanben qu'era occitanista e que çò que trapava apassionant èra de veire çò que demòra d'una lenga doblidada.

La classa de cicle 3 d'Agde anèt al festenal « *La maman des poissons...* » a Pesenàs. I rescontrèron l'autor Philippe Barbeau per parlar de son libre *Le type* trabalhat en classa de francés. D'en primièr, aquel libre es bèl. Se presenta coma un jornal intim, escritura a la pluma sus de paginas de carrèus cobèrtas d'aquarèlas d'en primièr tristas, puèi luminosas, que d'unas que i a rampelan Magritte... E puèi aquel libre es fòrt.

L'istòria, es la d'un contaire que rescontra en seguissent los jorns, un òme que sap pas sorire. Aquò l'enèrva fòrça e li « gèta la pèira » al sens pròpri de l'expression. Auel tipe sap pas tanpauc somiar. Pièger, sap pas aimar. Per azard, es una vièlha dama radianta que reçaup lo projectil...

Una istòria polida, corta e poetica sus la diferéncia, la comunicacion, lo poder dels mots. Pels enfants, a partir de 9 o 10 ans e los adultes totes.

Quin astre pels mainatges de rescontrar d'autors coma eles !

Sus aquesta dralha, senhalam la publicacion a las P. U. de Rennes d'un ensag de Philippe Gardy, *L'ombre de l'occitan. Des romanciers français à l'épreuve d'une autre langue*. L'autor ensaja de veire l'influéncia secreta de l'occitan dins l'univers narratiu, los personatges, l'estil de romanciers del siècle XX mas tanben (aquò's mai susprendent) del siècle XXI coma Pierre Salvaing, Pierre Michon, Pierre Bergounioux e Richard Millet.

Bona lectura e bonas fèstas !

Cristèl, Laeticia e Sofia

Lo conte de la lentilha

Un còp èra una femna, que tròba una lentilha entre las pèiras del camin. Se'n va a cò de sa vesina e li demanda :

- "Vesina, vesina, me volètz gardar ma lentilha ?
- Òc-ben, pausatz-la sus la taula, la vos vau gardar !"

Vaquí qu'una galina dintra dins la cosina, salta sus la taula e se manja la lentilha !!

La femna torna.

« Vesina, vesina ! Veni quèrre ma lentilha !
- Ò paurota ! Una galina es dintrada dins la cosina, a sautat sus la taula, e a manjada la lentilha !
Vòli ma lentilha o la galina ! Ma lentilha o la galina !
E ben, prenètz la galina !
La femna pren la galina e s'enva.

Un pauc pus luènh.

- Vesina, vesina ! Me volètz gardar ma galina ?
- Òc ben ! Metètz-la amb las autres dins lo galinièr, la vos vau gardar !

Vaquí que dins la nuèch, las autres galinas la pican talament que tomba de l'ajoquèr e arriba dins lo nauc del tesson que se la manja !

La femna torna :

- Vesina, vesina ! Veni quèrre ma galina !
- Ò, paurota ! Anuèit, las autres l'an picada talament qu'es tombada de l'ajoquèr dins lo nauc del tesson que se l'es manjada !
- E ben, vòli ma galina o lo tesson !
- Prenètz-vos lo tesson !

Un pauc pus luènh :

- Vesina, vesina ! Me volètz gardar lo tesson ?
- Òc-ben ! Metètz-lo dins l'estable e lo vos vau gardar !
Vaquí que dins la nuèch, lo tesson dubris la pòrta de l'estable, e se va veire la vaca. La vaca li lança un còp de pè que lo tua sul pic !

L'endeman, la femna torna :

- Ò, paurota ! Anuèit, a dubèrt la pòrta de l'estable, es anat veire la vaca que li a lançat un còp de pè que l'a tuat sul pic !
- E ben, vòli mon tesson o la vaca !
- E ben, prenètz la vaca !

Un pauc pus luènh, la femna passa davant un autre ostal:

- Vesina, vesina ! Me volètz gardar ma vaca ?
- Òc-ben, dintratz-la dins l'estable, estacatz-la al rastelièr e la vos vau gardar !"

Dins aquel ostal, i a una drolleta de cinc ans qu'es malauta.

Aquela paura drolleta quand entend que i a una vaca dins l'estable, se met a gingolar :

"Vòli de sopa de la vaca ! Aquò me va garir ! Vòli de sopa de la vaca, aquò me va garir !

Alara, son paire e sa maire tuan la vaca, ne'n fan de sopa. La drolleta manja la sopa e es garida sul pic !

La femna torna lo lendeman ...
(seguida dins lo jornal que ven)

Una polida istoria

Estiu de 2009 :

Al bòl mitan del lac de Vassivière, sus una isola dins la Croza, rescontri Anne Lerviel una contaire picarda. Amb d'altres « parlaires » compartissèm de moments rics en emocion dins un estagi de contes a l'entorn de la tradicion orala. M'ensagi al contar en occitan. Per de mond que venon d'en pertot de França, Belgica o Quebec es un plaser de se daissar embarcar per una lenga incognuda, « Es luminosa aquela lenga ! » me ditz una amerindiana.

Anne Lerviel, totjorn fortament esmoguda quand ausis las lengas regionalas, me convida : « te cal venir a Orlhac pel festenal de las Rapatonadas ».

Septembre de 2009 :

l'IED del Cantal, amb l'apueg de la contaire, me sona per me far venir al festenal, que cercan de mond per contar sonque en occitan, perque d'annadas en annadas, l'éveniment perd pauc a cha pauc son costat occitanofòn.

Novembre de 2009 :

Sus l'empont del teatre d'Aurilhac: Anne Lerviel la picarda, amb Teresa Caret l'occitana. La lenga de l'una esclaira la de l'altra per una escota plan gostosa.

L'endeman, e pendent dos jorns, d'operas-contes fachas d'un mescladís d'universes: lo mieu en occitan, d'altres amb l'accent belga o quebequès. Fin finala, lo public es demorat acrocat a quel viatge lingüistic, sens aver paur de se negar. E de viells de me venir dire qu'én tornat descobrir tal o tal mot, que lo cresión doblidat!

E puèi de descobertas estambordantas a l'entorn de la cultura occitana, coma Christophe Rull, amb son espectacle « Lo Rull », extranh e destorbart. A partir d'imatges d'ancians d'Avairon, e lor registrament de cants e formuletas, lo tipe brotja lo son per ne balhar un rebat « electro », al límit de la musica. Bolega la voz dels ancians per la far tornar viure dins un mond diferent.

E puèi la companhiá auvernhatà Cantalàs, amb son espectacle « La Mau Marilada », que torna visitar las dansas de balèti, per balhar a la mazurka un lengatge d'amor e a la borreja un buf de colera.

Vos recomandé de vos anar perdre dins lo nòrd d'Occitània a la fin del mes de novembre l'an que ven... encontrarete segurament un rapaton (un diablonet) que vos menarà fins al teatre...

Anne

LA LENTILHA VERDA DEL PUÈI DE VELAI

La lentilha es a l'origina de l'agricultura dins lo mond mediterranèu. La rusticitat de sa cultura, sa facultat d'enriquir la tèrra en azòt e sas qualitats nutricionalas faguèron sa reputacion. La varietat "verda" se cultiva dins lo sud de França dempuèl mai d'un millerat d'annadas. Pr'aquò, es en Léger-Naut, al pus prigond d'Auvernhe, que la lentilha a aquesit de caracteristicas gastronomicas e dieteticas originalas. Los tribunals se'n son malnats: altal s'es pogut definir un tuc e una zòna de cultura. Dempuèl 1996, la lentilha verda del Puèi es una appellation d'origina contrarotlada, e una appellation d'origina protegida dempuèl 1998.

Tradicionalament Lengadòc escàmbia sas produccions contra de lentilhas del Puèi. A l'Edat Mejana, se menava dins lo Miègjorn de carris grangs cargats de lentilhas per tornar amb de barricas de vin.

La region del Puèi de Velai se situa al sud del Massís Central, entre lo cors de Naut Alèir e lo de Léger Naut. Si cultiva una agricultura de montanya sus de massisses volcanics als plans entrecopats de bacins fertils. Allà, quelques centenats d'agricultors perpetuan la tradicion mil·lenària sus 50 km² repartits sus 90 comunas.

La varietat *Aniccia*, del nom vièlh de la vila del Puèi de Velai (*Lens culinaris puyensis linhada Anicia*) es la sola utilizada per de semenasons practicadas entre la mitat de febrièr e la fin de mai segon l'altitud et la temperatura.

Perquè es verda?

La pèl normalament jauna dins las lentilhas blondes conten en mal dins la lentilha del Puèi un colorant blau natural. Es lo meteis que lo del blavet o dels abajons. La mescla del jaune dels cotiledòns e del blau de la pèl dona de verd. Lo colorant blau n'essent pas repartit uniformement, aquesta irregularitat crèa las marbraduras verdes, jaunes e blaves caracteristicas de la lentilha verda del Puèi.

Mas la presència d'aqueste colorant blau suffís pas, evidentament, per garantir lo tuc o l'AOP "lentilha verda del Puèi", essent qu'es comun a totes las lentilhas verdes, ont que sián cultivadas.

La mencion locala manuscrita mal anclana de lentilhas es de 1643. Se trapa dins las *Memòries per l'Istòria del Puèi e del Velai* d'Antoine Jacmon, borgés de Puèi de Velai. Ne'n parla coma d'un produch ordinari, correntament utilizat.

La particularitat de la lentilha del Puèi es deguda a la del clima es a dire al fenomèn apelat lo Foëno...!

Una recèptota per aqueste mes de decembre ric de retrobalhas e ripalhas:

Velotat de lentilhas perfumat a la badiana

D'après Michel Roth, melhor obrièr de França, Bocuse d'or, cap de cosina al Ritz de París.

Preparacion: 10 minutes. Coseson: 50 minutes

Ingredients per 4 personnes: 150 g de lentilhas verdes del Puèi, 1 pòrre emenudat, 1 pastenaga emenudada, 1 branca d'api emenudat, 3 grans d'alh, 80 g de lard salat copat en dats, 1 gran d'anís estellat, cambajon cru, cresta, burre, bolhon de polalha.

Esperbolhir a l'alga freja las lentilhas verdes del Puèi, estorrir. Faire rostir los dats de lard dins 20g de burre, apondre pastenaga, pòrre, api e alh mal o mens 5 minutes, e i mesclar las lentilhas esperbolhidas. Banhar amb lo bolhon de polalha, l'anís estellat, far bolhir e còlre doçament pendant 45 minutes en cubrissent.

Après coeson, passar al molin e al chinés fin. Apondre la cresta amb una notz de burre, foestar e servir en sopièra. Acompanhar la sopa de crostets e lardons fregits.

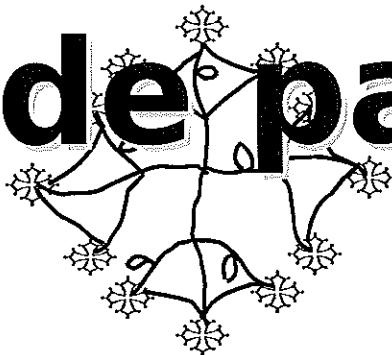
Enfin, existís una «Verte confrérie de la Lentille du Puy» nascuda a la debuta de setembre 1995. La missió principal n'es de recampar totes los amators de la lentilha verda del pais de Velai. Lor vestit es verd e fòrça ample, pòrtan sus l'espatla la representacion d'una dòlsa de lentilha e un bonet en forma de lentilha.

La documentacion es tirada del libre *La Lentille verte du Puy, une histoire naturelle* de Jean-René Mestre editat per Les Editions du Roure. Jean-René Mestre concls plan Léger Naut la lentilha verda del Puèi, que li dediguèt sa tèsi de doctorat ès sciéncias farmaceuticas

Aqueste pichon libre de 32 paginas, detalhat e agradable de legir, vos dirà tot, tot sus la lentilha verda del Puèi.

Anne

Flòc de papièrs

Març de 2010 n° 5

Editorial

Carnaval cramèt, la nèu tombèt, mas aquò empachèt pas la prima de tornar e los aucelons de cantar : chirichiuchi ! chiripi-chichi ! bimbin ! chichi ! chichichi ! richiuchi ! chiuchi ! tiu-tiu ! piu-piu ! piu, piu, çò que tròbi es miu ! piu, piu, qui trabalha viu ! piu, piu, totjorn viu ! cui-cui ! pataclin-pataclin ! chinchorlin-chinchorlina ! pacacau-pacacau ! chariscle-charasclin ! charrabalam ! chirisc-chirilh ! cocut, cocut, cocut topin ! crèc-crrèc-crrèc ! ginjarron-pimparin ! brotocó-roco-roco-brotocó-gro-gro, quora-quora ? sinseringalha ! zzzzzzzzzi ! chichi-begut ! chinchorla de chichorla ! Dejós ma fenèstra, i a un aucelon... Se canta, que cante...

Tàd aqueste jornau, qu'ei estat decidit de hè've partatjar ua tecnica qui utilizam dins las classas : **L'ESTAMPARÍA.**

Aquera tecnica qu'ei estada hicada en plaça en classa per Celestin Freinet entà valorizar la produccion deths mainats e favorizar lo tribalh cooperatiu.

Alavetz, qu'avem hèit ofici de calandronas e que ns'èm hicadas ath tribalh!

Qu'ei ath cap de 6 òras de tribalh e eras mans hartas de tinta que las nostas paginas estèn estampadas.

Los tèxtes estampats que son Haïkus hargats per nosautis en un talhièr d'escritura. L'Haïku que nos vien deth Japon, que son textòts bracs de 3 vers qui auràn cadun 5, 7 e 5 pès. Qu'exprimeishen emocions, sentits, de faiçon espontanea.

Bona lectura e bona meditacion!

Natacha Beziac e Valiriá Vedere

Jornal a gratis, d'escampar pas per carrièra APRENE, MV n°116. General Margueritte, 34500 Besièrs ☎ 0467287536

aprene@aprene.org - <http://aprene.org>
Responsable de publicacion : Mònì Allaya

Seguida del conte de la lentilha:

L'endeman, arriba la femna:"-Vesina, vesina! Veni quèrre ma vacal

-Ô, pauròta! Nos calguèt tuar la vòstra vaca per n'en faire de sopa per garrir nòstra drolleta qu'èra fòrt malauta! Si que non, serià mòrta!

-Vòli ma vaca o la drolleta! Ma vaca o la drolleta!

-E ben, prenètz la drolleta!" diguèt la maire en plorant.

La femna prenguèt la drolleta, la metèt dins una saca, la carguèt sus son esquina, e se'n anèt.

Un pauc pus lenc:"-Vesina, vesina, me volètz pas gardar aquela saca?

-Òc ben, pausatz-la aquí, darrièr la pòrta, la vos vau gardar."

La drolleta, dins la saca, aviá reconeguda la votz de sa mameta e se metèt a cridar tanlièu que la femna foguèt partida:

"-Mameta, mameta, sortís-me d'aquela sacal

-Mon diu! diguèt la mameta, siás tu, drolleta?"

La mameta destaquèt la saca e tirèt la drolleta. I metèt a la plaça la canha de l'ostal, qu'èra missanta, èrniosa e nhacaira.

La femna tornèt lo l'endeman:

"-Vesina, vesina, veni quèrre ma saca!

-Aqui l'avètz darrèr la pòrta!"

La femna la carguèt sus son esquina e s'en anèt. E tot en camin, se disiá, tota contenta:

"-Mon diu, que soi degordida! D'una lentilha, n'ai agut una galina, d'una galina n'ai agut un tesson, d'un tesson n'ai aguda una vaca, d'una vaca n'ai aguda una drolleta. Ara, me cal agachar s'es polida aquela drolleta...!"

Pausèt la saca, destaquèt la còrda, mas sul pic, sortiguèt la canha missanta que sautèt al morre de la femna e nhac!...ie mangèt lo nas!

Alara, la femna furiosa lancèt un crit a plena garganta:

"-Al secors!

Arrestatz aquela canha, que m'empòrta lo nas!

Arrestatz aquela canha, que m'empòrta lo nas!

E cric e crac, lo conte es acabat.

Anne Gadjro

Idèa de lectura

Le massacre des italiens

17 août 1893 à Aigues-Mortes

Gérard Noiriel, Editions Fayard

« Pogrom : soslèvement sagnós dirigit contra una minoritat etnica o religiosa. » S'acceptam aquesta definicion larga, podèm dire que lo 17 d'agost de 1893 se passèt a Aigas-Mòrtas, lo « pogrom » mai bèl de l'istòria contemporanèa de França.

Tres mondes socials, estrangièrs los unes als autres e prigondament destabilitzats per una crisi econòmica sens precedent, se trapèron aquel jorn cap a cap, sens l'aver volgut, constrenches per subviure d'acceptar lo trabalh de forçat impausat per la companhiá poderosa dels « salins du Midi » (CSM). Bastèt una belugueta per que la polverièra espètèsse.

S'afrontèron aquel jorn :

- los algasmorteses d'origina

- los sasonièrs, obrièrs-païsans dels vilatges de la montanya nauta cevenòla que, dempuèi l'Ancian Regim, davalan cada an dins la plana lengadociana per se faire logar dins las bòrias. Per se protegir dels dangiers e de las ànsias del desrasigament, los òmes prenguèron la costuma de viatjar en grop, formant çò que disèm una « còla », caduna d'aquelas còlas jos l'autoritat d'un « cap de còla » (que disèm tanben « baile » en occitan). Los proprietaris dels « Salins » fisavan als caps de còla lo suènh de recrutar los obrièrs sasonièrs de qu'an besonh.

- los « trimards », persones mesas de costat pel capitalisme, de l'obrièr al caumatge temporari fins als barrutliaires completament desocialitzats, situacion que s'accentua a cada recrudescéncia de la crisi econòmica.

Sul plan politic, una fòrta diversificacion de l'electorat aprofitava als republicans. Pendent las eleccions, los dos camps s'afrontèron verinosament.

Un tract signat pels candidats conservadors apelan los electors a los jónher dins la « lucha suprème » concernent l'avenidor d'Aigas-Mòrtas. Evòcan lo ben del país e l'onor de la Religion que « nosautres, nosautres sols, maldespièch totes, los defensors naturals. ».

Lo document es accompanhat d'una aficha en occitan titolada *Vos volèm pas!* que los electors son incitats de cantar sus l'aire de « *Je suis chrétien.* ».

Aquí n'avètz un estrach :

Aïgamorta

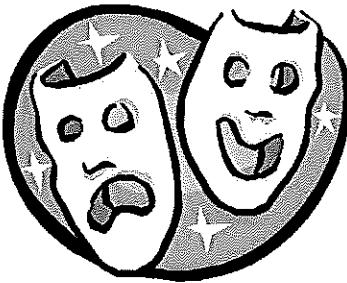
« Vos volèm pas

Estranjeïraio

Qué venguès aïci gouverna

Anas ché vaoutréss cassibraïo. »

Christelle Redon

Carnaval qu'es aquò?

Carnaval arriba abans lo dimècres de las cendres e lo quarèsme. Comença lo jorn de l'epifania e s'acaba lo dimars gras. Lo carnaval modèrne tròba sas originas en Euròpa e s'es espandit dins lo mond entièr.

Aquesta fèsta exitís dempuèi l'antiquitat dins la cultura grèga e romana. Se passava a la fin de l'ivèrn per festejar la prima e lo revelh de la natura.

A l'edat mejana, la glèisa catolica lutèt d'en primièr contra aquela fèsta, puèi la tornèt prene e integrar dins lo calendrier e dins las practicas catolicas.

A l'ora d'ara, Carnaval es encara festejat, subretot pels enfants dins las escòlas, En Occitània, es una tradicion encara fòrça viva, amb mantuna manifestacion diferente d'aquela fèsta.

Una d'aquelas particularitas de festejar Carnaval en Occitània se tròba a l'entorn de la val d'Erau, amb los animals totemicos que fan de passa-carrières. Un animal totemic es una representacion d'una vila e de sos estajants; son mai que mai d'emblemas.

A cada animal totemic es estacat una legenda en ligam amb l'istòria de la vila o pas.

Per ne saber mai sus aquela manifestacion culturala, vos conselhi lo polit e interessant libre de Claudi Alranq que se sona Los animals totemics.

Laetitia.C.

Los enfants terribles

Una mena d'omenatjon a Jean Ferrat que se'n es anat... vaquí una de sas cançons revirada en occitan.

Siatz terribles
Siatz terribles, enfants.

Los enfants terribles per carrières caminan.
Amai lor cèl es vuèg, amai pas pus sabon
Lors mans son avidas d'abraçar deman,
Los enfants terribles res estalviaràn.

Quand peta lo tron, los enfants sorison.
D'eles son segurs e durs pels autres o son.
Mas quand l'amor los ven culhir dins lo nis
Los enfants terribles la nuèch s'estrementisson.

Siatz terribles
Siatz terribles, enfants.

Siatz terribles
Siatz terribles, enfants.

Los enfants terribles an de dents de lops.
Se ne dobtatz, prenètz garda a vos.
Lor set a d'egal pas que lor aganida
Los enfants terribles luchan per la vida.

Amb lors cacalasses amb lor faiçon
De totjorn tornar metre lo mond en question,
Son eles que fan la revolucion
Los enfants terribles totjorn an rason.

Malika Verlaguet, d'aprèp Jean Ferrat

D'anar véger

Se passan per vòste que v'aconselei d'anar saborar las « Daunas de Hum ». Que son duas hemnas partidas tà París peth loé tribalh de scena qui nse hèn eth plaser de tornar de quan en quan entà auherir-nse un espectacle shucós aon istòrias d'amor e de broishamis de hont solida mesclats a arrecèptas magicas e omologadas e son desliuradas en tot hèr ua part deras beras ara canta tradicionau en a capella.

Hemnas qui non saben pas on van mes qui saben d'on vien.

Valiriá

Escapada en çò de « Les meubles modestes »

Una istòria dins cada triador, una passejada dins los sovenirs, la fantasiá de l'enfança que costeja lo saber far d'un fustièr.

Avèm agut l'astre de vesitar un ostalon d'excepcion, lo qu'abriga los « mòbles modèstes » d'Alan Fornells.

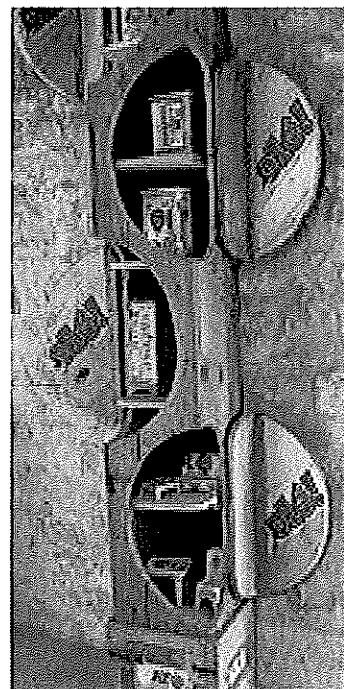
I avèm trobat un òme generós, que nos a convidadas a compartir son imaginari, amb de beluguetas dins los uèlhs, d'emocion dins la votz e d'umor dins lo sorire.

Un òme que naviga sus un armari, que desvela l'intimitat de las carrières popularas de son passat en dubrir la pòrta d'un placard, o que reviscòla l'espèr de los que son mòrts per lor libertat.

Un escrivan de lenha...que crèa amb de matèria qu'en ela ja pòrta una istòria. Mas chut! N'en disi pas mai. Se vos volètz far esposcar d'originalitat vos cal anar a Bassan, al centre del vilatge.

Se levatz los uèlhs, reconeisseretz son ostal gràcies a la veitura qu'es parcada davant.

Malika

Agenda culturala :

- **Joan, lo Gigant de Vedàs**, esrich e mesa en scèna per Claudi Alrenq a San joan de Vedàs lo dissabte 27 de Març. Passa-carrièra e jòcs de carnaval vos espèran a partir de 4h 30 del tantòst.
- **Jornada del libre occitan**, lo dimenge 28 de Març a Sant Orens (31). Animacions, lectures e conferéncias se debanaràn al castèl Catalan.
- Los 2,3 e 4 d'abril, a San Joan del Gard se debanarà lo festenal « Bolegam a l'ostal », festenal de musica pop-trad, amb d'estagis, de concèrts e de balètis.
- **Jornadas 100% occitan** del 9 al 11 d'abril: se volètz perfeccionar vòstra lenga, avètz trapat aquí un endrech e un moment per viure integralament en occitan. L'albergament dels estagiaris se fa en çò de familhas de la valèa de la Lesa que parlan un occitan de transmission. Entresenhas: OMF0561089733@gmail.com
- Lo dissabte 17 d'abril, al centre cultural departamental de Rodés, un **estagi de cants occitans** vos es prepausat: « cossí parlan las cançons » e « cossí canta la lenga ». Entresenhas al 05.65.73.80.44

Marion

El 'oc de rapièrs

Abrial de 2010 n°6

L'ors es sortit de sa cauna. Amb los bèls jorns, d'esperits benvolents nos an portat d'aisinas de mai per la nostra formacion. Dins un conte tradicional, la calandreta apren a Joan Petit la significacion dels cants d'aucèls perque possedís la clau de totes los lengatges del mond. Aaa... ajudar los enfants a deschifrar lo mond...!

Las semenairas.

De lengas...

Dins las escòlas Calandretas "pastissejam" mai d'una lenga e avèm lo lagui de se dobrir als autres.

A prepaus, sabètz çò qu'es lo diola, lo bambara, lo manding, lo mossi? Lo dimèrces 5 de abril participèrem a la formacion Familhas de lengas. Mossa nos diguèt que dins son país, lo Burkina-Faso, i a mai de 70 lengas. Segur que son minoritarias mas plan vivas. Es vengut amb una realitat e pas brica de teoria. A un moment diguèt: " La vòstra lenga..." Se rampelava pas cossí se sonava. Era urós de veire qu'enfin de mond s'interessavon a la seuna, de lenga. Aquí un lexicòt en diolà:

Bonjorn: *an'soroma*

Cossí te sonas?: *I toro bedi?*

M'en vau: *n'tagara*

Anne, Cristel, Sofia.

Conte por a nèu...

Es gaireben l'ora de partir e soi a fenantassejar sus un sèti de tipe « transat » de montanha, es a dire que la tradicionala tela raiada es remplaçada per una pelissa blanca plan mofla. Dins un ambient que jòga amb lo contraste « solarium del Grand Nord », sèm dins la sala titolada « cocktail de designers » a escotar las darrières explicas rapòrt a las òbras d'art del musèu de Serinhan. Recampa lo trabalh de mantuns artistas contemporanèus per formar una colleccion permanenta, que cada an, n'en podèm véser un tròc different.

Dimars, lo mèu agach s'es arrestat sus qualques òbras. D'en primièr, una que m'era impausada pr'amor qu'avèm espepissat una installacion per còla de dos per aprèp la poder presentar al demai del grop. Primièr rescontre amb una installacion in situ e tanben pimièra « cagada ». Perdudas soletas amb ma collèga dins una sala de las linhas epuradas, prenguèrem de recuol per admirar l'òbra, un pegatge de tròces d'acrilica secada. Per aquò far, nos sèm acuoladas, l'esquina contra la paret blanca d'en fàcia. Amb la distància, l'òbra desvelèt d'unes de sos moviments. E d'un còp, nos avisèrem qu'èrem benlèu adossadas contra quicòm d'artistic. Levèrem lo cap e vegèrem mai naut un tablèu pichon blanc que sortissiá de la paret.

Fòrt plan.

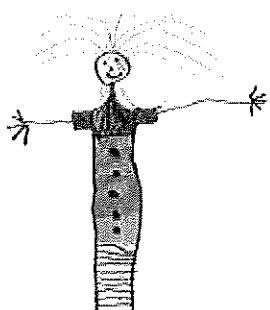
Contunhèrem d'agachar la nòstra òbra colorada, per ensajar de ne tirar d'interpretacions. Ça que la, pus tard, al moment de presentar la nòstra soscadissa al grop, la guida del musèu nos presentèt la segonda installacion in situ que i aviá dins la peça, es a dire diferents enduches blances sus la paret blanca, a l'entorn del tablèu pichon en relèu qu'aviam remercat. Diguèt que quand fasiá la vesita amb de grops d'enfants, èra fòrça vigilanta que s'apiejessen pas dessús... Orror! Nosautras èren assetadas contre, qu'avián pas vista l'òbra dins sa globalitat!

Urosament, aquela engana vergonhosa foguèt facha en tota discrecion, e avèm res lordejat... mas bon, marcava mal.

M'a pas empachada de m'interrogar en seguida sul sens de l'art contemporanèa. Me riscarai pas aquí a descriure las òbras, que las cal anar véser. L'art contemporanèa desrenga, destorba, de còps enèrva. Nos bota en soscadissa sus la quita definicion de l'art. Lo saber far manual sovent daissa la plaça al concept, la tecnica assista de mai en mai l'imaginacion. Mejan d'expression abans tot, aquesta art cerca pas a tocar la beutat nimai a semblar la realitat (la foto o fa fòrça plan!) mas puslèu a la metre en questionament. Raras son las òbras qu'exprimisson la jòia de viure, mas caduna a un messatge, alara dubrissètz las aurelhas qu'avètz dins los uèlhs!!!

Malika Verlaguet

L'art e l'enfant

Aprèp la visita al musèu d'art contemporanèa de Serinhan, nos pausèrem la question de l'interès de presentar l'art contemporanèa als enfants: sabèm pas cossí pòdon « recaupre » aquest'art. Fasèm lo constat que fòrças adultes son reticents a aqueste tipe de produccions artisticas, poriám doncas pensar que los enfants auriàn encara mai de dificultats per i èsser sensibles.

Aquò seriá benlèu un error pr'amor qu'en çò d'eles, i a pas de sedimentacion, pas d'encrostament ni d'acumulacion, de partits preses ideologics, de prejutjats sus çò qu'es un òbra d'art o la beutat.

La beutat es un tèma extremament balisat per la cultura mas los enfants an pas encara una cultura tancada. Son pas embarrats dins una representacion tancada de çò qu'es l'art, amai foguèsson influenciats per la de lors parents...

En mai, sabèm que l'art fa part de l'enfància, pòt ajudar l'enfant a sortir de l'estadi bailejat per la pulsion, a renonciar a l'agressivitat primièra, al narcissisme arcaïc. L'art (lo dessenh en particular) participa d'aqueste adociment del mond indispensable per s'umanizar.

L'ajuda a créisser.

Los artistes modèrns e contemporanèus quitament ajan un caminament fòrça intelectualizat, ensajan de tornar trapar una cèrta simplicitat. Coma los enfants, an enveja de dire: « O pòdi faire tot ». La fisança a l'azard e l'audàcia fòla que possedís l'enfant d'un biais natural, es çò que l'adult engatjat dins una volontat de venir artist ensaja de tornar trapar.

Picasso diguèt: « A uèit ans, èri Raphael. Me calguèt una vida tota per pintrar coma un enfant. La pintura es mai fòrta que ieu, me fa faire çò que vòl.

Quand ai pas de blau, meti de roge.

Eth creishon sauvatge (en gascon)/La roqueta fèra (en lengadocian).

Etimologia

Qu'aparescó ena lenca en 1538. Eth mot francés « roquette » qu'arriba deth mot italian *rochetta*, qui vié de *ruca* e qui segon eths a uns significa « caulet » e segon eths autres « arruca ».

Un drin d'istòria

Eth creishon sauvatge qu'ei un legume dera familia de las crucifèras, tot coma lo brocoli, lo caulet-hlor, lo caulet e los rafolets. Aquera planta qu'ei originària der'arregion mediterranenca quan e's tràbua ara un drin pertot en monde. Que son eras huelhas qui cosinam. Eras granas que's minjan tanben e que serveishen per exemple, ara preparacion de mostarda hòrta.

En Índia, païs aon e se'n produiseish eth mes, qu'ei cultivat essenciaument taras granas. Que se'n tira òli qui serveish tà la cosina e tà l'industria : fabricacion de sabon, lubrificaire, òli tà esclairar, òli de massatge, composts de mesclanhas medicinaus. Eth tortèth (sobras deras granas un còp extrèitas eth òli) qu'ei balhat coma pastura ath bestiar o transformat en compòst.

Qu'ei un anti-oxidant e qu'a quantitats deras petitas de luteïna e de beta-carotèna qui son dus tipes de carotenoïdes. De faïçon generau, era consomacion d'aliments arrics en carotenoïdes qu'aidarí a esviar cèrtes càncers.

Qu'ei tanben ua hont de vitamina K qui participa ara coagulacion dera sang e qui aida tanben ara formacion deths òs, puish de vitamina B9 (era folata) qui participa ara fabricacion de totes eras cellulas deth còs e deths globules arrois. Coma ei necessària ara produccion de cellulas navèras, eth sué consum qu'ei important pendent eths periodes de creishença e tath desenvolar deth fètus (taras hemnas qui pòrtan).

Juste un petit clinhet a qui at volerà entén er....

Eths Egipcians, grècs e Romans que balhavan numerosas vertuts medicinaus ath creishon sauvatge, subertot la d'èster afrodisiac.

En'Antiquitat, qu'èra consacrat a Priape, diu deth casaus, dera feconditat e der'arreproduccio qui a coma emblèma un fallus. Que's plantava ath pè der'estatua e que's conselhava ath òmis « feniantòts » de cracà's eras huelhas crudas e eras granas. Aquera arreputacion n'escapè pas aras autoritats arreligiosas qui, ath Atge Miejancèr, interdisèn de cultivar-la ens casaus deths monastèris (e ben òc....).

Aqueth tabó que s'ei mes o mes pòc esparricat ena poblacion en generau, tan plan que pendent longtemps, eths Europencs ne l'empleguèn pas gaire ena loa alimentacion. Cap arreputacion d'afrodisiac, qu'el tostemp d'actualitat mes era sciéncia n'ei pas arribada a ua decision atheu dessús.

Ensalada de roqueta als espargues e al parmesan.

Per doas escudèlas :

- doas ponhadas bèlas de roqueta - quelques fuèlhas de baselic fresc
- quelques espargues verds - majorana e alh molinats
- 20g de parmesan en ribans - 1 rag de limon
- 20g de pinhons - òli d'olivas, vinagre balsamic
- 4 bocins de tomatas secadas - sal, pebre

Copar los espargues del cap al pè (fins a çò que siá tràp dur per copar amb los dets). Faire còtre los bocins dins una padena amb un pauc d'aiga e d'òli. Reservar.

Dins una padena cauda, faire daurar los pinhons a sec en bolegar de contunh.

Aprestar la vinagreta en mesclar tres cuilhèras d'òli, un cuilheron de vinagre, un pauc de majorana e d'alh molinats, un rag de limon, sal e pebre.

Dins un ensaladièr bèl, mesclar la roqueta amb la mitat de la vinagreta e despartir lo tot dins las escudèlas.

Semenar los pinhons, lo baselic picat, las tomatas, los espargues e lo parmesan. Apondre lo de mai de la vinagreta. Vos demòra pas qu'a desgustar...bon apètis !

Cin èma

Alicia al país de las meravilhas

Veni de veire un film, que ne soi demorada sul cuol. Se i aviá sonqu'un realizator capable de se confrontar a l'òbra mistica de Lewis Carroll, èra plan Tim Burton! Jos l'uèlh de sa camèra, la pichòta Alicia grandiguèt, d'ara enlà a 19 ans e tòrna dins lo país de las meravilhas qu'aviá descobert quand èra pichona. I tòrna trapar totes los personatges, lo Conill Blanc, Tweedledee e Tweedledum, lo Gat e lo Capelièr fòl... Deurà anequelir lo renhe de la redobtable Reina roja que se bat contre sa sòrre, la Reina blanca, per complir son astrada. Amb lo Tim Burton a las manetas, totes los elements se descadenan per nos ofrir l'excelléncia d'un espectacle magic, escur, misteriós e poëtic. La 3 D, las decoracions, los costums, la musica, los dialògs e lo jòc tras que flame dels actors transpòrtan l'espectator dins un mond de foliá creatritz tota « burtonièna ».

Aquela Alicia es vertadièrament un delicit

Sofia Vaissière

Agenda cultural :

- Un rendètz-vos del libre occitan - mercat - rescontres - lectures – mòstras del 13 al 18 d'abrial Montoliu e Carcassona (11). Mas d'entreteniments:
http://www.laportadoc.eu/documents/Escritura_2010%20.pdf
- Festenal Trad'Envie del 12 al 15 de mai a Pavie (dins Gèrs): « Aquò bolega deu cap aus pes !!»
- Lo comica "Padena" serà al teatre "Lo Minotaure" (a Besiers) lo divendres 23 d'abril a 8h30 de ser.
- Estagi de dança "rondèu a dos" prepausat per « Lo camèl de fuòc » dissabte 10 d'abril de 14 a 17h a l'Ostal de la Vida Associativa
- Estagi de pratica del conte los 9, 10 e 11 d'abril a Pèirafòrta (Cantal) organizat per l'IEO de Cantal amb la contaira Terèsa Canet
- Cicle de projeccions comentadas d'archius audiovisuals: La vièla - 5 de junh de 2010 (conservatori occitan de Tolosa)
- Calandreta festeja ongan sos 30 ans, a l'escasença de son congrès: del 12 al 15 de mai de 2010 al parc de lésers *Cap Découverte Le Garric* dins lo Tarn. « La lenga d'una cultura ». Vaquí la tematica. Talhièrs, mòstras, acamps, botigas, films, cants, e festivitats... e encara mai! Vos daissi trapar lo programa sus [www.calandreta.org!](http://www.calandreta.org)

Marion

Jornal a gratis,d'escampar pas per carrièra
APRENE,MV n°116.General Margueritte,
34500 Besiers 0467287536

aprene@apren.org - http://aprene.org
Responsable de publicacion: Patrici Baccou

El'se de pañiers

ESPECIAL CONGRÈS

Divendres 14 de mai de 2010

Psico-test (de prononciar « *tsico test* »)

Quina mena de congressaira(-e) sès?

Lenga:

Quand soi bandada(-at),parli occitan:

▲-jamai, capití pas d'articular.

●-de còps, e fau una mescladissa bèla panromànica.

■-de contunh, e mai fau de trobalhas!

Cultura:

Coneissi l'història de Calandreta:

●-a mitat,ça que la fau la dictada occitana cada an.

■- a fons, soi aquí dempuèi la preïstòria.

▲-al minim, ai legit la frisa del jornal de las A1 de ièr.

Igièna de vida

Per èsser productiva(-iu) la jornada tota e far avançar

LA Causa:

● -tasti lo vin per la socializacion, recapti d'unas cadières e me vau colçar la consciéncia tranquilla.

▲ -dormissi la jornada tota per ne pas mancar una mica la nuèch.

■ -ai fach la dormida amb los pichons de mairala l'annada tota precedissent l'eveniment.

Question especiala pels ancians calandrinars(-ins)

Quànd vesí mos tutores (paissèls, bailes, paissèls ajudaires, formators e Cia).

■-plori de jòia e la(lo) cobrissi de potons.

●-balhi de novèlas e me risqui a demandar las darrières crostilhas de l'escòla.

▲-fugissi e me vau amagar darrièr las plantas.

Compta lo teu total de ■, ●, ▲:

- majoritat de ■, sès una/un congressista de las bonas(dels bons), pòdes anar a l'acuèlh per retirar lo teu prèmi. Felicitacions!
- majoritat de ●, de facilitats, « pòt far melhor ». Encoratjaments!
- majoritat de ▲, sès una brava palhassa! As de faire tas pròvas dins 2 ans. Avertiment roge!

Las Semenairas

Entrevista del jorn : Estève e Marc, formators del bolega lenga

Nos poiriás faire un pichòt resson del talhièr bolega lenga?

« Ai prepausat un talhièr « bolega lenga » sul tèma de las musicas occitanas actualas. La tòca èra d'aculhir lo mond, de lor faire escotar e de lor aconselhar de musicas d'uèi. Èra dübèrt a tot lo mond. Ai prepausat tanben una pichòta agenda amb las datas de concèrts de quelques grops. »

Vaquí un mejan de passar un bon moment e a l'encòp de faire s'interessar lo mond a la lenga!

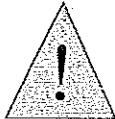
Se vos interèssa, d'autres talhièrs « bolega-lenga » se debanaran uèi: tastas de vin e jòcs de tota mena de 10 oras 45 fins a miègjorn. Pensar de s'inscriure abans!

Laetitia e Marion

Inspiracions a l'entorn del Talhièr « quina lenga passam ».

Ta **C** se càmbia en breçairòla...chhut !
Ta **A** se tampa en ò coma a solelh colc.
Ta **L** se muda en breç per formar una U.
Ta **A** demòra tonica quand totas las autres s'amagan.
Ta **N** se fa discreta a la fin del mot poton.
Ta **D** se mascara segon sas vesinas.
Ta **R** ròtla dins ta boca coma de calhaus dins un penjal.
Ta **E** se tampa e se dubrís al biais de l'acordeon.
Ta **T** que senteish eth perfum dera montanha.
Alara, quina lenga parlam ?

Valiria Vedere, Malikà Verlaguet, Natachà Beziac

De non pas desbrembar: rendtz-
vs DISSABTE ta r'AMASSADA GENERAU
d'APRENE de 14h a 17h !!!!!!

Jornal a gratis, d'escampar pas per carrièra
APRENE, MVA n° 116,
15 c. General Marguerite
34500 Besiers ☎ 04 67 28 75 36

aprene@aprene.org
<http://aprene.org>
Responsable de publicacion : Mònica Allaya

Fòr'ma de papier

ESPECIAL CONGRÈS

Dissabte 15 de mai de 2010

Vos prepausam aquí la lectura d'un pichòt conte extrach de *contes e racontes del Segalar*¹, qu'es un recuèlh de contes populars recampats per la Talvera e pel C.O.R.D.A.E.. Vos balharà l'ocasion d'agachar d'un pauc mai prèp las particularitats de la lenga del canton.

L'ògre e los sèt enfants :

Un còp i aviá un paire e una maire qu'avián sèt dròlles. Avián pas res per lor donar. Amb la maire decidèron de los pèdre e los prenguèron pels bòsques. E lo pus piètre aviá emplidas las pòchas de pichòtas pèiras per marcar lo camin als airals que los fasián passar, als contors apr'aquis, pels vials. Bòn va plan. Finalament lo lendeman matin totes los dròlles se tornèron amenar. La maire amb lo paire diguèron :

« - Quand mèmes sèm plan contents que siagan tornats. »

Los faguèron dejunar coma poguèron. Quauques jorns pus tard diguèron :

« - Los nos caldrà tornar pèdre. Cossí vòls que faguem ? Avèm pas res per lor donar. »

Lo pichonàs quand comprenguèt que los prenián per anar passejar, que seriá parièr, empliguèt las pòchas de milh. Amb de milh marquèt lo passatge. Patacrac ! Los aucèls lo mangèron e tornèt pas trobar lo camin. Finalament tombèron de se trobar dins un ostal. Èra l'ostal d'un ògre, d'aquelles que manjavan los dròlles. Benlèu ne manjava pas tantes coma disián mès enfin... Ni' aviá pas un per cada jorn. Los te prenguèt, los te portèt e los te fotèt dins una barrica captada dessús.

Alara cada jorn lor portava de qué manjar e i disiá :

« -Sortís lo det tu ! »

Sortiá pas que lo pichon. Disiá :

« - Son pas pro grasses encara ! (los voliá manjar comprehètz) Son pas pro grasses !»

La coïncidença, totjorn : una mirga èra dintrada dins la barrica. E lo piètre l'aviá trapada. Alara un jorn sortiguèt la coeta de la mirga en plaça de sortir lo det.

« O ! li diguèt la sirventa, son totes secs. I a pas qu'a los far rotlar defòra per esquintar la barrica. E qu'angon pels travèrses, que vòls que faguem d'aquò. »

Los faguèron rotlar defòra en torneguent la barrica, se demarguèt, los dròlles tornèron sortir e tornèron a l'ostal. E finalment avián trapat un eritatge. Èran plan contents de los tornar trobar.

L'expression idiomàtica del jorn : « as lo cap coma un esclòp e sès a butar los pòts ? » (marchar en ziga zaga) mas es normal, es lo darrèr jorn del jornal, felicitacions sès un congressista vertadìèr !

Malikà Verlaguet, Marion Gourié, Natachà Beziac

¹ Lo canton entre Tarn e Avaron se ditz Segalar perque i creissiá son que lo segal.

Agenda culturala

Aquí quelques datas a venir de concèrts de grops occitans :

Brick a drack

- Festenal de la St Bourrouix (12), Marcillac-Vallon, Miègjorn Pirenèus divendres 21 de mai - 23h00.

Goulamas K

- Fèsta del PC, Coursan (11), l'11 de junh.

a Mal Coiffée

- Mac d'òc, ARVIEU, Miègjorn Pirenèus, dissabte 29 de mai - 20h00.

Mauresca

- GRUISSAN (11), lo 23 de mai - 04 68 49 09 00

Moussu T

- RUOMS (07), Festivaluna, Dimeñe 23 de mai

Nadau

- ANGLARS (12) lo 4 de junh a 21h30 - 05 65 80 26 04

Joanda

- Festenal del conte en Uzège, BLAUZAC (30) - lo 13 de junh.

Bombès 2 Bal

- Cigal Rock, AVIGNON (84); dissabte 5 de junh - 20h00.

Info-liuç!

Grand succès dels talhièrs bolega lenga!! Los parents se mostrèron trax que motivats per i participar e mai demandèron d'oras suplementàrias. Òsca e grand mercé a la còla de formators!

Ièr de ser...

Nòu sòrres, trio de femnas que cantan a capella nos agradèt fòrça. Èran pas son que de cants mas la mesa en scèna vertadièra de la vida vidanta de personas, testimònies de l'istòria d'un terrador.

De voses encantairas montavan dins la sala per menar lor messatge reivindicatiu cap a la sensibilitat de cadun.

Mercé un trabalh remirable de lenga, (mai que mai una prononciacion meravilhosa), foguèt un plaser per totes de seguir aquestas femnas dins lors batèstas.

Sofia Vaissière e Cristèl Redon

Jornal a gratis, d'escampar pas per carrièra

APRENE, MVA n° 116,

15 c. General Marguerite

34500 Besiers ☎ 04 67 28 75 36

aprene@aprene.org
<http://aprene.org>

Responsable de publicacion : Mònica Allaya

Fl'òc de papiers

Juin de 2010 n°7

Wédersah!

Kenavol

Salutu!

ADIEUSATZ!

Adéu!

Ni artrouv!

AN'KI I

ikus arte!

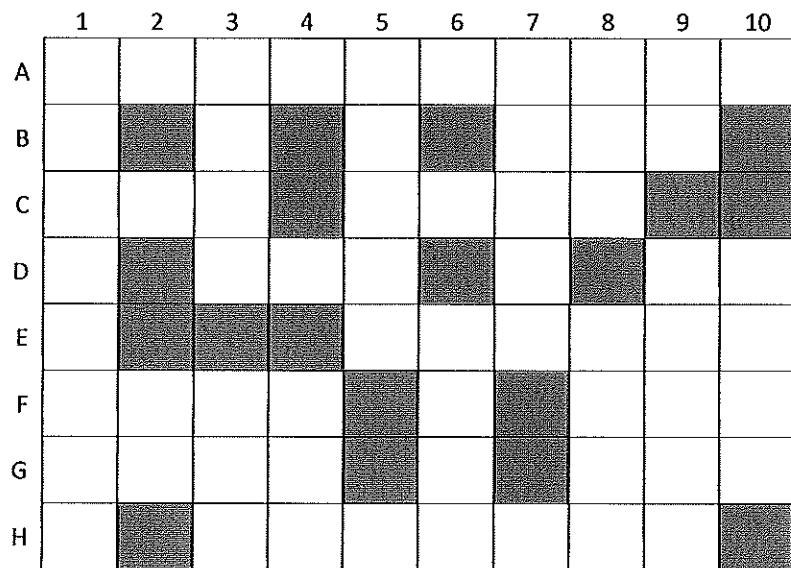
au revoir!

Näkomiin

adieusatzl

xin chào tạm biệt!

MOTS CROSATS

A : nom d'aucèl qu'es pas una insulta.

B : i fasèm còire la mangisca per la familha tota.

C : rosegaire coetut e dentut. -- d'unes la veson en ròse.

D : prison daurada pels èssers a pels e a plumas. -- prepausicion.

E : vòstre animal totemic l'estiu jol solelh.

F : cereala. -- ditz los dreits e los devers.

G : joguina famosa. -- marca d'estilo que cadun a agut al mens un còp en man dins sa vida d'escolan.

H : victima d'un ligam.

1 : concurrent del cartipèl.

2 : article francés.

3 : lo temps mens sa T.

4 : adjectiu possessiu.

5 : bilanç metèo mejan.

6 : càmbia de forma quand sèm a soscar.

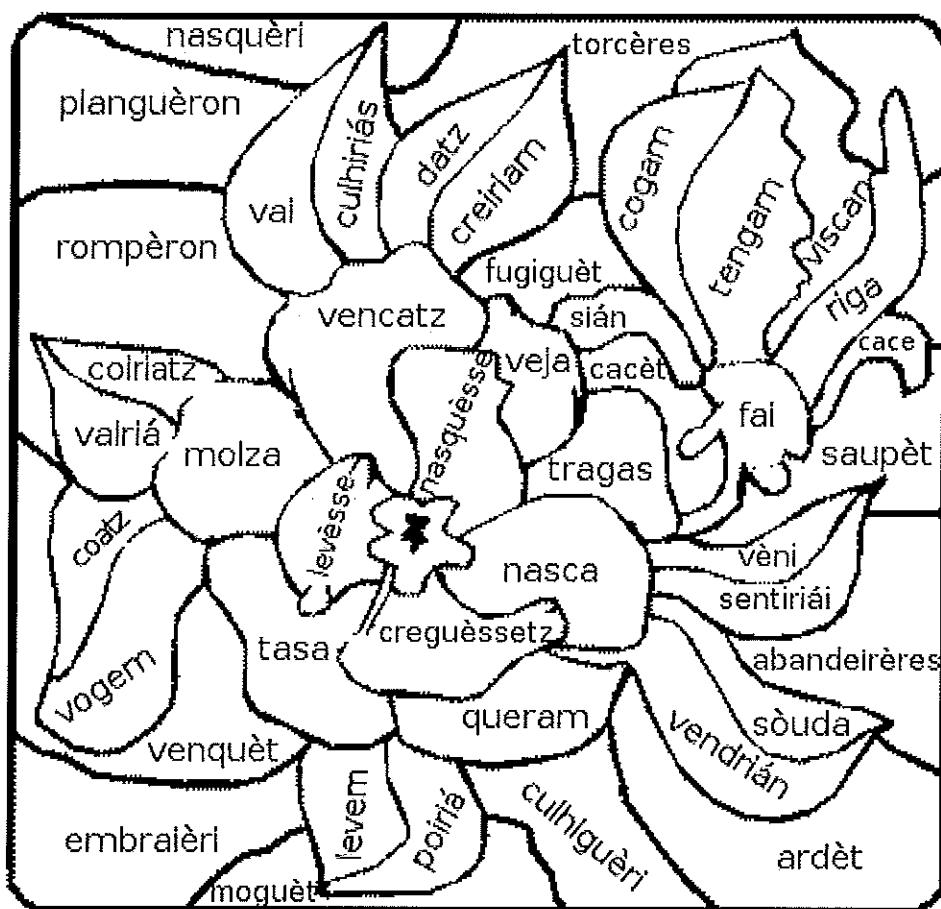
7 : ne cal 4 per menar.

8 : companha de el. -- flume alemand.

9 : adjectiu possessiu. -- es pas torçut.

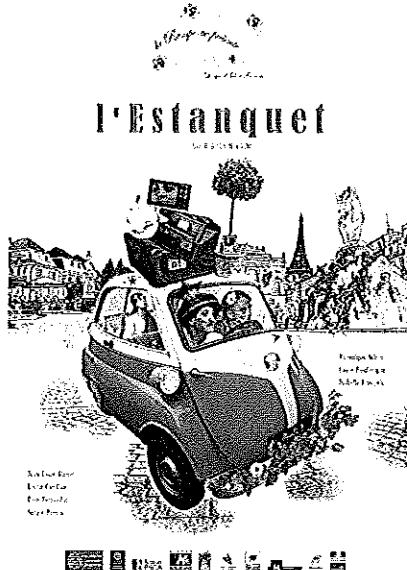
10 : adjectiu qualificatiu que se poiriá emplegar per qualificar l'annada d'A1.

Coloratge magic per tornar veire un pauc las vòstras conjugasons :

- Subjonctiu present = blau
- Subjonctiu imperfach = irange
- Imperatiu positiu = vèrd clar
- Condicional = vèrd escur
- Preterit = castanh

Teatre

Una creacion de la tropa de la rampa TIO menada per Claudi Alranq se joguèt los 27, 28, 29 e 30 de mai : L'estanquet. La pichona barraca es lo teatre de las aventuras, mesaventuras e menudalha de la vida de couples e personatges de la vida de cada jorn. Totjorn en movement e en cambiament, los personatges s'acara;; se succedisson, escambian de replicas entrecopadas de cançons, amb un umor totjorn bon enfant. Los comedians nos ofrissen una performança tan fisica coma artística. Entre vaudevila, numero de palhassa e critica de la societat, aquel espectacle val lo còp de lo veire e tornarà en febrièr de 2011 al Teatre La Vista (42 carrièra Adam de Craponne, Montpelhièr). Amb : Véronique Valéry, Laure Poudevigne, Isabelle François, Joan-Loís Blenet, Bruno Cecillon, René Fernandez, Sergio Perera.

Lo mercat païsan del dimècres de ser a Besiers

A l'ora ont las carrières del centre besierenc començan d'èsser encombradas e brusentas, podètz trobar un recanton de tranquillitat tot pròche. Sus la placeta Joan Jaurés cada dimècres entre 5h30 e 9h del vèspre, un fornièr, un ortalièr, un formatgièr e un carnsaladièr vendon lor produccion al son d'una orguena de Barbaria. Un bon biais de ligar sabor e encoratjament de la produccion locala.

Anne

Conselhs de lectura

Vos prepausam de legir lo darrièr libre de Marie Ndiaye, *Trois femmes puissantes*. Si sabora l'escritura complèxa, precisa e finida de Marie Ndiaye que conta la lucha per gardar lor dignitat de tres femnas (Nora, Fanta e Khady) del temps que parcorisém lor vida.
Retenguda e intelligenta, la pròsa incomparabla de l'autora capita de comunicar lor meteissa sorda passion obstinada per la vida.

Existís tanben en audilibre legit per la comediana Dominique Blanc.(Gallimard, 2009)

Anne

Vision de l'idiome natal à travers l'enquête impériale sur les patois 1807-1812 ed. Trabucaire

Escotèrem lo programa de ràdio « Tire ta langue » lo dimenge 18 d'abril de 2010 sus France Culture ont l'istorian e escribeire provençal René Merle venguèt parlar de son estacament afectiu e de son engatjament per la lenga d' Òc. Èra invitat per comentar lo travalh que faguèt a l'entorn de l'enquèsta imperiala suls pateses (1807-1812) e concluguèt lo programa en rapelar en quelques mots la complexitat de la problematica del reviscoli de l'occitan. Foguèt un entreten plan menat, accessible a un public larg e eficaç pedagogicament. Balha enveja d'anar aprigondir nòstre quite questionament personal sus aqueste subjècte sensible mas infinitadament interessant en legir lo libre. Se lo libre interesserà benlèu pas que d'especialistas (istorians, linguistas...), l'entreten amb René Merle el, intereressarà tot lo monde. Lo programa se pòt tornar escotar sus internet e val lo còp.

Cristèl e Sofia

Agenda cultural:

- Non pas desbrombar : **Total Festum** deth 4 dinc ath 24 de Junh www.laregion.fr
- Del 26 de mai fins al 12 de junh a Tolosa se debanarà lo **festenal occitano-catalan**. Per mai d'entresenhas, agacha lo siti: <http://semeserem.wordpress.com>
- **L'estivada de Rodés** del 27 fins al 31 de julhet 2010 www.estivada-rodez.com/
- **Jornada 30 ANS CALANDRETA** : dissabte lo 26 de Junh de 2010 a partir de 2h30 del vèspre a la sala polivalenta de Biars sus Cèra (Òlt)
- EMISSION TV OCCITANA : l'emission occitana « **Viure al país** » deth dimenge 30 de mai (a 11h30 sus França 3) qu'èra consacrada aths 30 ans de Calandreta, eths de qui la s'an mancada que la pòden tostamps tornar véger suu sit de França 3 <http://sud.france3.fr/emissions/viure-al-pais-en-occitan-2617579.html#para63247406>
- 34ena **Universitat Occitana d'Estiu** del 7 a l'11 de julhet de 2010, Nîmes (30)
"Creacion e Occitanitat" - Talhièrs de lenga, de cant, de dansa, Rescontres amb d'artistas, Concèrts, Teatre, Balèti ...<http://www.ieo30.org/UOE-programa>
- **Festa d'Òc** del 13 al 18 de julhet, Besièrs
Occitània convida lo mond - Pels 10 ans, totes las animacions e totes los espectacles son gratuïts.
<http://www.ville-beziers.fr/actualites/fiche.cfm?num=1018>
- **Rescòntres occitans en Provença** lei 29-30-31 de julhet e/ò lei 1-2-3-4 d'avost, Vilanòva de Polini (05). L'ambicion dei Rescòntres es de donar ai participants leis otíss e lei competéncias que leis ajudaran de la transmetre e de la socializar dins lei varietats de nòstra region que son lo provençau, l'aupenc e lo niçard...
- **Hèsta de la Dança** a Bedós eths 26 e 27 de Junh de 2010.
- **Hestiv'òc** deth 19 ath 22 d'agost a Pau, 6au edition deth hestau deras Musicas e deras Culturas deth Sud. Entresenhas www.hestivoc.com
- « **Tarba en Canta** » deth 16 ath 20 de Junh, 1èra edition deth hestau polifonic en bigòrra (que i cantarà ua deras nostas Calandrinas!!). Entresenhas www.tarbes.fr

1   2   3   4   5   6   7   8   9   10

A	C	A	L	A	N	D	R	E	T	A
B	A		U		I		O	L	A	
C	R	A	T		V	I	D	A		
D	T		Z	O	O		A		D	E
E	A				L	U	S	E	R	P
F	B	L	A	T		S		L	E	I
G	L	E	G	O		S		B	I	C
H	E		E	S	T	A	C	A	T	

Responsa dels mots crosats

Jornal gratuit, d'escampar pas per carrièra

APRENE, MVA n° 116,

15 c. General Margueritte

34500 Besièrs 04 67 28 75 36

aprene@aprene.org

<http://aprene.org>

Responsable de publication : Mònica Allaya